ANALIZA COMPETENŢELOR POLIŢIEI PRIN PRISMA PROTECŢIEI DREPTURILOR OMULUI
(Aspecte teoretice şi practice)

Ianuş ERHAN
CZU: 351.74:341.231.14 ianuserhan@yahoo.com

Asigurarea securităţii statului reprezintă una din priorităţile naţionale, care, prin structurile sale specializate, cum este poliţia, caută să identifice şi să aplice cele mai eficiente forme şi modalităţi de realizare a acestui obiectiv.

Poliţia este instituţia publică specializată a statului menită să apere drepturile şi libertăţile cetăţenilor, interesele societăţii în ansamblu, dar şi cele ale statului. Din aceste considerente, activitatea poliţiei în-tr-un stat de drept, bazat pe supremaţia legii, este extrem de importantă. Lucrul dat a fost inserat perfect în Legea cu privire la activitatea poliţiei şi statutul poliţistului, care la principiile de activitate, expres prevede că activitatea Poliţiei se desfăşoară exclusiv în baza şi pentru executarea legii, în interesul persoanei, al comunităţii şi în sprijinul instituţiilor statului, pentru apărarea drepturilor şi libertăţilor fundamentale şi demnităţii umane, prevăzute în Declaraţia universală a drepturilor omului, în Convenţia europeană pentru apărarea drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale, în Codul european de etică al poliţiei şi în alte acte internaţionale, în conformitate cu principiile legalităţii, respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale ale omului [1].

Acţiunile zilnice ale poliţiştilor trebuie să fie permanent în corespundere cu prevederile legislaţiei în vigoare şi orientate, în special, spre interesele cetăţenilor, or barometrul de bază în aprecierea activităţii poliţiei este gradul de încredere al societăţii.

În acest sens, dacă facem referinţă la rezultatele sondajului realizat conform ultimului Barometru al Opiniei Publice (iunie 2020), încrederea în poliţie a crescut până la 45%, spre deosebire de 39.5% cât era la finele anului 2019 [2]. Astfel, chiar dacă se atestă o tendinţă de creştere lentă şi uşoară a încrederii cetăţenilor în poliţie, bucură faptul că aceasta este una constantă în ultimii ani, lucru ce demonstrează că acele

schimbări și transformări ce au loc în cadrul Poliției, inclusiv la capitolul respectarea drepturilor omului sunt corecte, iar calea parcursă este una consecventă.

De modul de soluționare a conflictelor în care este implicată, depinde, în mare măsură, și atitudinea cetățenilor față de instituția poliției. Polițiștii sunt nevoiți în fiecare zi să găsească un echilibrul fragil și dificil dintre obligația de a proteja interesul public și cea de a respecta drepturile omului [3, p. 10]. În eforturile sale de a proteja drepturile omului, polițiștii trebuie să aplice strict mijloace proporționale, în special atunci când este implicată folosirea forței, ceea ce deseori îi plasează pe aceștia în circumstanțe care prezintă anumite riscuri profesionale. Acest lucru reprezintă cea mai mare provocare în activitatea polițienească bazată pe drepturile omului: protejarea drepturilor omului cu mijloacele cel mai puțin intruzive.

Astăzi așteptările și solicitările societății față de poliție sunt în creștere. Toți doresc o poliție bine instruită, responsabilă, transparentă și profesionistă, dar acest lucru poate fi realizat, în primul rând, prin acele transformări și investiții în capacitățile și capabilitățile organizaționale și funcționale, nu în ultimul rând, cele legate de respectarea și protecția drepturilor omului.

Având un sistem eficient și profesionist de activitate unde protecția drepturilor omului constituie principiul de bază alături de acele reforme instituționale ce au loc în cadrul Poliției naționale, putem contribui la transformarea acesteia într-o instituție modernă, comparabilă cu instituțiile similare din statele-membre ale UE.

Acest proces trecut prin prisma obiectivelor principale ale Strategiei de dezvoltare a poliției poate asigura modernizarea și dezvoltarea poliției pentru a garanta cetățenilor un climat adecvat de legalitate în domeniul ordinii și securității publice, cât și de a consolida încrederea societății în forțele poliției.

Strategia de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020 și Planul de acțiuni privind implementarea acesteia [4], este la moment documentul de politici național de bază, dedicat poliției, care conține mai multe obiective. Respectiv, obiectivele 1 și 2 asigură accesul la servicii polițienești de calitate, obiectivele 3 și 4 sunt concentrate pe capacități

sporite ale Poliției în combaterea criminalității și asigurarea securității publice, iar obiectivul 5 urmărește să asigure transparența și integritate în activitatea poliției.

La fel, societatea își dorește din partea poliției o deschidere necondiționată față de fiecare cetățean cu abordări pro active în raport cu nevoile și problemele existente în fiecare comunitate.

Cu părere de rău, constatăm că în multe situații intervențiile poliției au caracter reactiv. Deseori poliția intervine în urma săvârșirii unei fapte ilegale, iar activitățile de prevenire a criminalității și de identificare a situațiilor de risc nu sunt realizate sau se realizează la nivel scăzut din cauza că, diferite subdiviziuni nu au atribuții precis definite sau există un decalaj considerabil în numărul de atribuții, pentru unele subdiviziuni sunt excesive, iar pentru altele insuficiente.

Totodată, din aceleași considerente, din cauza funcțiilor vacante și din lipsa unor manageri calificați la nivel teritorial se atestă un deficit de planificare strategică și operațională în activitățile poliției, fapt care într-un final se răsfrânge asupra calității serviciilor oferite.

Prin diferite studii și cercetări [5, p.65] s-a constatat că anume reacția pro activă a poliției, adică prin identificarea persoanelor care se caracterizează printr-un risc victimal sporit [6, p.61], sau identificarea situațiilor și locurilor de risc oferă posibilitate de a cunoaște starea și situația criminogenă propriu zisă și, prin urmare, printr-o planificare corectă strategică și operațională pot fi realizate măsuri și activități de prevenire sau contracarare a fenomenelor ce atentează la ordinea și securitatea publică.

Deși avem instituită acțiunea nr. 1.4. „Dezvoltarea capacităților de prevenire a infracțiunilor” în Planul de Acțiuni privind implementarea Strategiei naționale de ordine și securitate publică 2017-2020 [7], constatăm că de facto activitatea de prevenire este printre prioritățile secundare.

Totuși, este un adevăr incontestabil faptul că poliția în îndeplinirea atribuțiilor sale de serviciu nu se poate lipsi de susținerea și sprijinul societății. Conștientizând că un parteneriat cu societatea este o prioritate în activitatea poliției, soluționarea tuturor problemelor și situațiilor de conflict trebuie să fie realizată sub aspect multidisciplinar în comun cu

toți membrii comunității. Un exemplu elocvent este implementarea și aplicarea principiilor activității polițienești comunitare.

În acest sens, la începutul anului 2018, au fost aprobate de către Guvern Concepția și Planul de acțiuni pentru anii 2018-2020 privind activitatea polițienească comunitară [8] care este destinat organizării activității polițiștilor conform celor mai bune practici şi standarde internaționale de conlucrare a poliției cu membrii comunității.

Documentul dat vine să orienteze activitatea polițienească pentru o mai bună interacțiune şi comunicare cu cetățenii, precum şi atragerea comunității în suportul Poliției menit să asigure climatul optim de siguranță în locul şi aria în care domiciliază, își desfășoară activitatea sau se recreează [9].

În atare ordine de idei, este necesară dezvoltarea continuă a acestui concept, cât și adaptarea la realitățile existente în Republica Moldova, fapt ce va spori încrederea cetățenilor în forțele poliției care va obține un aliat puternic în confruntarea sa cu criminalitatea.

Dincolo de obligațiile juridice și îndatoririle profesionale, dezvoltarea poliției la nivelul așteptărilor ține și de o preocupare educațională, izvorâtă din necesitatea de pregătire și instruire a polițiștilor [10, p.5]. Aceste priorități derivă din necesitatea investițiilor în sistemul de instruire a funcționarilor publici cu statut special conform standardelor internaționale, în special în sistemul de formare profesională (instruire inițială și continuă), domeniu care în ultima perioadă a cunoscut o dezvoltare evidentă.

Astăzi respectarea drepturilor omului în activitatea polițienească a devenit o preocupare în procesul asigurării instruirii polițiștilor și carabinierilor, lucru integrat în cadrul noii programe de instruire adoptate la nivelul Centrului integrat de pregătire pentru aplicarea legii din cadrul Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI.

Suplimentar, în ultimii ani în activitatea polițiștilor au fost introduse standardele ocupaționale și procedurile standard de operare în diferite situații care reprezintă un modul, specificat în scris, de efectuare a unor activități, descriind etapele concrete care trebuie urmate în vederea realizării sarcinilor, exercitarea competențelor și angajarea responsabilităților [11].

Implementând astfel de mecanisme, se dorește obținerea unei intervenții și aplicări uniforme, graduale și etapizate a legislației pe tot teritoriul Republicii Moldova, fapt ce va contribui la ridicarea nivelului de profesionalism în intervențiile profesionale realizate de către polițiști în diferite situații. Totodată, ținând cont de faptul că actele normative naționale se modifică periodic cu o anumită intensitate, apare necesitatea de a menține în continuu prevederile procedurilor operaționale standard conforme actelor normative în vigoare.

Cu susținerea partenerilor de dezvoltare s-a reușit elaborarea unui șir de proceduri standard de operare, care au menirea să asigure drepturile și libertățile fundamentale ale persoanei în detenție, cum ar fi cele ce vizează reținerea, escortarea, asigurarea asistenței medicale persoanelor reținute și aflate în detenție provizorie, asigurarea dreptului la interpret sau traducător în timpul reținerii, pazei, escortării și transportării persoanelor reținute/deținute etc.

Cât privește reducerea relelor tratamente, abuzului și discriminării față de persoanele aflate în custodia poliției, conform Planului de acțiuni dedicat [12], eforturile au fost focusate cu precădere pe îmbunătățirea condițiilor de detenție și transportare, prin finalizarea procesului de asigurare cu autospeciale a unităților de poliție, îmbunătățirii condițiilor materiale de detenție, dezvoltării instrumentelor de management al cazurilor de detenție (instrucțiuni, proceduri standard de operare) și instruirii angajaților [13, p.8].

În concluzie, putem menționa că găsirea echilibrului, pe de o parte, prin asigurarea ordinii și securității publice, iar pe de altă parte, garantarea drepturilor și libertăților fiecărei persoane este o prioritate pentru poliție. Nu în ultimul rând, valorificarea susținerii partenerilor de dezvoltare și realizarea activităților pe măsura așteptărilor societății poate contribui la dezideratul menționat supra. La fel, documentele de politici, în special Strategia de dezvoltare a poliției au o importanță majoră în determinarea celor mai importante rezultate ce urmează a fi atinse, cât și parcursul către acestea.

Ca și rezultat Poliția urmează să devină, în primul rând, un partener credibil pentru fiecare cetățean și societate, având o atitudine proactivă față de nevoile cetățenilor și problemele comunității. Cunoașterea

situației și anticiparea fenomenelor ce atentează la ordinea și securitatea publică, dar și interesele de conviețuire ale comunității, cât și soluționarea, în comun, a problemelor și fenomenelor negative, după principiile activității polițienești comunitare sunt esențiale și urmează a fi dezvoltate în continuare.

Referințe:

1. Legea nr. 320 din 27.12.2012 cu privire la activitatea poliției și statutul polițistului. Publicată: la 01-03-2013. În: *Monitorul Oficial* nr. 42-47, art. 145.
2. http://ipp.md/wp-content/uploads/2020/07/BOP_06.2020_prima_parte_finale.pdf.
3. Formare pentru polițiști din perspectiva drepturilor fundamentale. Manual pentru formatorii polițiștilor. European Union Agency for Fundamental Rights, Franța, 2016.
4. Hotărârea Guvernului nr. 587 din 12.05.2016 pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a Poliției pentru anii 2016-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia, publicată la 20-05-2016 în *Monitorul Oficial,* nr. 134-139, art. 645.
5. GLADCHI, Gh. Rolul situației victimogene în sistemul cauzal al infracțiunii. În: *Analele științifice ale Universităţii de Stat,* 1999, nr.2.
6. HOTCĂ, M.A. *Protecția victimelor. Elemente de victimologie.* București: C.H. Beck, 2006.
7. Hotărârea Guvernului nr. 354 din 31-05-2017 cu privire la aprobarea Strategiei naționale de ordine și securitate publică pentru anii 2017-2020 și a Planului de acțiuni privind implementarea acesteia. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova,* nr. 171-180 din 02.06.2017.
8. Hotărârea Guvernului nr. 100 din 30.01.2018 pentru aprobarea Concepției și a Planului de acțiuni pe anii 2018-2020 privind activitatea polițienească comunitară, publicat la 02.02.2018. În: *Monitorul Oficial,* nr. 33-39, art. 116.
9. http://politia.md/ro/content/conceptul-activitatii-politienesti-comunitare, accesat la data de 06.08.2020.
10. BOTNARU, Gh. și alții. *Instruirea în domeniul Drepturilor Omului a colaboratorilor de poliție. Ghidul formatorului.* Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD), Chișinău 2012.
11. Ordinul IGP 118 din 23.06.2015 cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind elaborarea și aplicarea procedurilor operaționale în cadrul Poliției.
12. Hotărârea Guvernului nr. 748 din 20.09.2017 pentru aprobarea Planului de acțiuni privind reducerea relelor tratamente, abuzului și discriminării față

de persoanele aflate în custodia Poliției pentru anii 2017-2020, publicat la 22-09-2017. În: *Monitorul Oficial*, nr. 340-351, art. 853.

13. Raportul privind implementarea Programului de suport bugetar pentru reforma Poliției în 2019 (http://politia.md/sites/default/files/raport_implementare_program_sb_in_2019.pdf, accesat la data de 06.08.2020).